

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ویژه نامه هفته وحدت

کینه های کهنه

بدون شک، نیاز مسلمین به اتحاد و اتفاق، از مبرم‌ترین نیازهاست، و درد اساسی جهان اسلام، همین کینه‌های کهنه میان مردم مسلمان است. دشمن همواره از همین شکاف‌ها سود می‌جوید. البته مفهوم اتحاد اسلامی که در صد سال اخیر، میان علما و فضیای مؤمن و روشن‌فکر اسلامی مطرح است، این نیست که فرقه‌های اسلامی برای ایجاد اتحاد اسلامی از اصول اعتقادی و یا غیر اعتقادی خود صرف‌نظر کنند و به اصطلاح مشترکات همه فرق را بگیرند و مختصات همه را کنار بگذارند؛ زیرا این کار نه منطقی است و نه عملی. ۱. از اینرو فرقه‌های اسلامی، در عین اختلافاتی که در کلام و فقه و غیره با هم دارند، به

واسطه مشترکات بیشتری که در میان آنها هست، می‌توانند در مقابل دشمنان خطرناک اسلام، دست برادری بدهند و جبهه واحدی تشکیل دهند.

گل‌بانگ وحدت

یکی از زیباترین و والاترین واژه‌ها، واژه وحدت و برادری است. برادری و وحدتی که پیامبر رحمت در استمرار رسالت دیگر انبیای عظام برای جوامع بشری به ارمغان آورد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم مهاجرین و انصار را به میثاق اخوت و عقد برادری فرا خواند و بدین‌سان گل‌بانگ وحدت برای نخستین بار در فضای مدینه طنین افکند و دل و جان قرون و اعصار را نوازش داد و عطر دل‌انگیز آن مسلمانان را مدهوش خویش ساخت. سنگ زیرین بنای اتحاد و همبستگی اسلامی نهاده شد و ارزش‌های متعالی اسلامی و برادری و اتحاد، جانشین

ارزش‌های پوچ و خیالی جاهلی شد. آری پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله وسلم با استناد به آیات قرآن، جوامع اسلامی را به اعتصام به حبل متین الهی و پرهیز از تفرقه و تشکیل امت واحده در سایه عبودیت الله، دعوت کرد. مسلمانان نیز در پرتو عمل به این دعوت و حرکت در طریق وحدت، متحد شدند و بر دشمنان چیره شدند و دیری نپایید که شاهد فتح و پیروزی را در آغوش کشیدند.

اخوت دینی و وحدت اسلامی

اسلام به عنوان مکتب جامع و جاوید، همان‌گونه که عرصه دعوت خویش را به قوم و ملت خاصی محدود نکرده است، اتحاد امت اسلامی را در صدر برنامه‌های سیاسی و اجتماعی خویش قرار داده و عقد اخوت دینی را میان فرزندان امت اسلام جاری کرده است. وحدت اسلامی که قوی‌ترین عامل توانمندی و اقتدار امت اسلام محسوب

می‌شود، از دیرباز دست‌خوش توطئه‌های دشمنان قرار گرفته است. استعمارگران خارجی و ایادی داخلی آنان که قوت خود را در ضعف جوامع اسلامی می‌جویند، برای غارت منابع و ثروت‌های ملل اسلامی، سعی در فرو ریختن جو اعتماد و فضای برادری حاکم میان ملل اسلامی داشته‌اند. حضرت امام خمینی رحمه‌الله علیه با تاکید بر اهمیت این عامل حیاتی، نقش استعمار در از بین بردن آن را چنین بازگو نموده‌اند: «علما و دانشمندان سراسر جهان، بویژه علما و متفکران بزرگ اسلام، یک‌دل و یک‌جهت در راه نجات بشریت از سلطه ظالمانه این اقلیت حيله‌باز و توطئه‌گر... پباخیزند... و این کتاب‌هایی را که اخیرا با دست استعمار منتشر شده و دامن به اختلاف بین طوایف مسلمین می‌زنند نابود کنند و ریشه اختلاف که سرچشمه همه گرفتاری‌های مظلومان است را برکنند و یک‌دل و یک‌سو بر این رسانه‌های گروهی که بیشتر ساعات شب و

روز، به فتنه‌انگیزی و نفاق‌افکنی... عمر خود را
می‌گذرانند، پرخاش کنند. ۲

اسلام، محور اتحاد (با تکیه بر نظر امام خمینی رحمه‌الله
علیه)

در اندیشه تقریب مذاهب و ملت‌های اسلامی، حضرت
امام خمینی رحمه‌الله علیه تمامی محورهایی را که به کلیت
و فراگیری امت اسلامی صدمه می‌زند، رد نموده، اسلام را
به عنوان تنها محور اتحاد این امت عظیم مطرح می‌کند.
ایشان خطاب به حجاج بیت الله الحرام می‌فرماید: «از
جمله وظایف در این اجتماع عظیم، دعوت مردم و جوامع
اسلامی به وحدت کلمه و رفع اختلافات بین طبقات
مسلمین است که خطبا، گویندگان و نویسندگان در این
امر حیاتی اقدام نمایند و کوشش کنند در به وجود آوردن
جبهه مستضعفین که با وحدت جبهه و وحدت کلمه و

شعار «لا اله الا الله»، از تحت اسارت قدرت‌های شیطانی،
و اجانب و استعمارگران و استثمارگران بیرون آیند و با
اخوت اسلامی بر مشکلات غلبه پیدا کنند».^۳

وحدت اسلامی و تشکیل جبهه مستضعفان (با تکیه بر
دیدگاه امام)

تاکید بر ایجاد جبهه واحد مستضعفان در برابر استکبار و
قدرت‌های شیطانی، یکی از محورهای مورد تأکید امام
رحمه‌الله علیه است که جامعه اسلامی را برای نیل به تحقق
وحدت اسلامی یاری می‌رساند. امام، با اعتقاد به پیوند
عمیق میان وحدت اسلامی و شکل‌گیری جبهه
مستضعفان، می‌فرماید: «مستضعفین جهان، چه آنهایی که
زیر سلطه آمریکا و چه آنها که زیر سلطه سایر قدرتمندان
هستند، اگر بیدار نشوند و دستشان را به هم ندهند و قیام
نکنند، سلطه‌های شیطانی، رفع نخواهد شد و همه باید

کوشش کنیم که وحدت بین مستضعفین در هر مسلک و مذهبی که باشند، تحقق پیدا کند... و آنچه مهم است این است که شما در مذهب خود و ما در مذهب خودمان اخلاص را حفظ کنیم». ۴

اتحاد ممالک اسلامی از منظر امام خمینی رحمه الله علیه

امام خمینی رحمه الله علیه با بازگو کردن دیدگاه اسلام و یادآوری تأکید قرآن کریم بر اندیشه برادری دینی، اشاعه این تفکر را به عنوان یکی از راه کارهای شکل گیری وحدت اسلامی و تقریب مذاهب مطرح می کنند. در این باره موضع قاطع و روشن ایشان، در بخشی از بیاناتشان دقیقاً مشخص است: «ما برای دفاع از اسلام و ممالک اسلامی و استقلال ممالک اسلامی در هر حال مهیا هستیم. برنامه ما - که برنامه اسلام است - وحدت کلمه مسلمین است؛ اتحاد ممالک اسلامی است؛ برادری با جمیع فرق

اسلامی است در تمام نقاط عالم؛ هم‌پیمانی، با تمام دول
اسلامی است در سراسر جهان».^۵

امام خمینی و سفارش به برادری بین تشیع و تسنن

حضرت امام رحمه‌الله علیه که ایجاد تفرقه مذهبی میان شیعه و سنی را محصول دست‌های پلید استکبار و اجانب می‌دانند، توسعه اخوت دینی میان پیروان تمامی مذاهب را دنبال نموده و پیروان مذاهب تشیع و تسنن را از اختلاف بر حذر داشته و به برادری و رفتار نیک با همدیگر سفارش فرموده است. آن گرامی خطاب به ملت ایران چنین می‌فرماید: «من امیدوارم که تمام برادرهای ما در اطراف ایران، چه برادرهای اهل سنت و چه برادرهای اهل تشیع، و تمام کسانی که در این ملت هستند، از اقلیت‌های مذهبی، با هم جمع باشند و همه مثل برادر با هم رفتار کنند، تا این‌که این مملکت به پیش برود».^۶

پیامدهای تفرقه از دیدگاه امام خمینی رحمه الله علیه

بیداری امروز امت اسلامی، بازگشت مسلمین به قرآن و سنت، مطرح شدن ولایت امر و خلافت اسلامی، آزادی خواهی، عزت طلبی و حرکت های وحدت طلبانه مسلمین، بدون شک از ثمرات انقلاب مقدس امام خمینی رحمه الله علیه است. حضرت امام در طول حیات طیبه خویش باعث و بانی تحرکات مهمی در جهان اسلام بودند که یکی از اقدامات مهم ایشان، ایجاد وحدت و اخوت دینی، در میان مسلمین بود. آن فرزانه هم چنین برای تحقق این هدف مقدس و ایجاد وحدت و هم گرایی مسلمانان، در بسیاری از سخنان و نوشته های خود، امت اسلام را از تفرقه بر حذر داشته و آنان را به پیامدهای زیان بار و ناگوار تفرقه و اختلاف توجه داده اند. ایشان در این باره می فرمایند: «امروز اختلاف بین ما، تنها به نفع آنهایی است که نه به مذهب شیعه اعتقاد دارند و نه به مذهب حنفی و

یا سایر فرق. آنها می‌خواهند نه این باشد نه آن، راه را این‌طور می‌دانند که بین شما و ما اختلاف بیندازند. ما با توجه به این معنی که همه ما مسلمان هستیم و همه ما اهل قرآن و اهل توحید هستیم، باید برای قرآن و توحید زحمت بکشیم و خدمت کنیم»^۷.

حیله‌های استکبار در اختلاف بین شیعه و سنی

جمهوری اسلامی ایران پس از انقلاب اسلامی با توطئه‌های مختلف استکبار جهانی و ایادی فرومایه آن مواجه شد. حیل‌ها و توطئه‌های رنگارنگ دشمنان به منظور تضعیف انقلاب اسلامی و رهبری آن، یکی پس از دیگری به مرحله اجرا درآمد. یکی از مهم‌ترین حیل‌های استکبار ایجاد اختلاف بین شیعه و سنی بود که با درایت و دوراندیشی امام راحل رحمه‌الله علیه خشتی شد. از آن

زمان جلوه‌های راستین وحدت در پرتو رهبری‌های مصلح کبیر امام خمینی رحمه‌الله علیهدر نظام جمهوری اسلامی آغاز و تحقق یافت و امروز در امتداد رهبری‌های حکیمانه بزرگ‌مرد تاریخ مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای، مدظله العالی، پرچم پرافتخار توحید به اهتزاز درآمده است.

جمهوری اسلامی، پیش‌گام وحدت اسلامی

وحدت اسلامی - که همواره آرزوی اندیشمندان اسلامی بود - با مجاهدت و تلاش خالصانه مسئولان جمهوری اسلامی پایه‌های اساسی آن تحکیم یافته است. تشکیل و تأسیس «مجمع‌التقریب بین‌المذاهب» از سوی رهبر معظم انقلاب زمینه را برای گفت‌وگوی مستقیم اندیشمندان و صاحب‌نظران برجسته جهان اسلام هموارتر ساخت و همین امر موجب شد تا گام‌های بسیار مهمی در خصوص

وحدت اسلامی برداشته شود. جمهوری اسلامی، بدون شک از همان آغاز پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون، همواره با تمام توان، آیه‌های وحدت و همبستگی را برای مسلمانان قرائت نموده و گام‌های مهم عملی برای تحقق این هدف والا و ارزشمند برداشته است که بر هیچ فردی پنهان نیست.

وحدت در قرآن

قرآن کریم همبستگی را برای مسلمانان ضروری تلقی کرده است و از آنان می‌خواهد تا در گسترش این فرهنگ کوشا باشند. قرآن کریم کسانی را که خدای واحد را می‌پرستند، به سوی یک قبله نماز می‌گذارند، کتاب آسمانی‌شان قرآن است و پیامبر و الایشان حضرت محمد بن عبدالله صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌باشد، به اتحاد و یگانگی فرا می‌خواند و همه امت اسلامی را از منازعه و

اختلاف باز می‌دارد؛ چنان‌که در سوره انفال آیه ۶۶ می‌خوانیم: «از خدا و رسول خدا اطاعت کنید و منازعه و اختلاف نکنید که سستی بر شما غلبه کرده، هیبتتان از دست خواهد رفت». در جای دیگر قرآن کریم محور وحدت مسلمانان را توحید می‌داند و می‌فرماید: «همگی به ریسمان الهی چنگ بزنید و متفرق نشوید». بدان امید که مسلمانان، رهنمودهای قرآن را همواره سرلوحه زندگی‌شان قرار داده، با تکیه بر مشترکات عقیدتی خویش، گام‌های مهمی را برای تحقق وحدت بردارند.

عطر وحدت

چه خوش بود آن روزهایی که اصحاب پیامبر گرامی صلی الله علیه وآله وسلم با همه نظرهای متفاوتی که با یکدیگر داشتند گرداگرد شمع وجود آن نور مقدس حلقه می‌زدند و از شجره نبوت، نور هدایت را اقتباس می‌کردند. چه

صفا بخش بود محفل هایی که در مسجد النبی صلی الله علیه و آله وسلم تحقق بخش اولین مصادیق آیه شریفه «و امرهم شوری بینهم»^۸ بود. چه شورانگیز بود پیمان برادری بین مهاجران و انصار که گره زنده آن، رسول رب العالمین و دستاورد آن، ایثارهای صحنه های جنگ و فداکاری های پشت آن صحنه ها شد. چه معطر بود نسیم وحدت امت در آن عصر که از مُشک وحی بر گلبرگ های پیکر امت می وزید. یاران! اکنون که به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی ایران زمینه گسترش اندیشه تقریب و وحدت سیاسی جهان اسلام بیش از پیش فراهم شده است، بیاید به پیروی از رسول اسلام، دست اخوت به یکدیگر داده، با هم دلی و صمیمیت، بسیاری از مشکلات جهان اسلام را حل کنیم. بیاید همه مان منادیان راستین همبستگی جوامع اسلامی مان باشیم.

توحید کلمه و کلمه توحید

از آن هنگام که خورشید فروزان اسلام بر سرزمین سرد و تاریک جاهلیت دمید و سپیده صبح امید، افق زندگی جاهلی را گرمی و روشنایی بخشید، نور امید و رهایی در دل بردگان تابیدن گرفت و دیدگانشان به درخششی جاودانه فروغ گرفت. نغمه توحید، کران تا کران را درنوردید و قوم‌ها و قبیله‌های پراکنده را با دعوت به اعتصام به حبل متین الهی، متحد و منسجم ساخت. این همه، به برکت میلاد نور، پیام‌آور توحید، رسول وحدت، حضرت ختمی مرتبت، محمد مصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم بود که با بعثت خویش، شعار برادری و پیمان اخوت را برای جوامع بشری به ارمغان آورد. اکنون که بیش از ۱۴۰۰ سال از آن روزهای پرشکوه و به یادماندنی می‌گذرد، هنوز هم آن نغمه شورانگیز، قلب و اندیشه مؤمنان را به یکدیگر نزدیک ساخته، آنان را به

گزینش برترین راه‌هایی - که توحید کلمه و کلمه توحید است - فرا می‌خواند.

جمهوری اسلامی، منادی راستین وحدت

مستکبران و استعمارگران همواره با نقشه‌ها و توطئه‌های شوم خویش و به وسیله مزدوران خود در کشورهای اسلامی، مانع شکل‌گیری وحدت سیاسی جوامع مسلمان شده و با مطرح ساختن فرقه‌های ساختگی، به ستیز با اندیشه وحدت و تقریب برآمده‌اند. اما به لطف خداوند متعال، انقلاب شکوهمند اسلامی ایران به رهبری امام خمینی رحمه‌الله علیه، بار دیگر اندیشه تقریب بین مذاهب و وحدت سیاسی جوامع اسلامی را احیا کرد و با دعوت همه مسلمانان به اتحاد، سربلندی و عزت مؤمنان را در جهان فراهم آورد. قرار دادن هفته وحدت و تشکیل کنفرانس‌ها و سمینارهای بین‌المللی وحدت اسلامی

بهترین شاهد گویا بر این مدعا است که تنها جمهوری اسلامی ایران منادی راستین وحدت در جهان است. کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی یکی از بزرگترین تجلیگاههای وحدت مسلمانان و ارزندهترین همایش جهانی دانشمندان و اندیشمندان مذاهب اسلامی است که همه ساله به همت «مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی» در تهران برگزار می شود و تاکنون دستاوردهای مهمی را به همراه داشته است.

اتحاد و الفت، بزرگترین دستاورد پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم

بزرگترین دستاورد رسول اکرم صلی الله علیه و آله وسلم ایجاد الفت و اتحاد در میان مردمی متفرق و پراکنده بود؛ مردمی که به واسطه تعصبات جاهلی به جان هم افتاده، در حال سقوط بودند و پیامبر با تعالیم اسلامی همه را متوجه

خدای یگانه کرد و امتیازات موهوم از قبیل مال و ثروت و نژاد و رنگ و حسب و نسب و امثال آنها را از میان برداشت و تنها تقوا، علم و مجاهدت را ملاک برتری و فضیلت دانست. علی علیه السلام نیز همواره به اصحابش گوشزد می کرد که قدر این نعمت بزرگ الهی را بدانند، تا پس از الفت و اتحاد به تفرقه و اختلاف گرایش پیدا نکنند. ۹. در خطبه ۹۶ نهج البلاغه، آن حضرت با برشمردن برخی از فضایل رسول اکرم صلی الله علیه وآله وسلم می فرماید: «دل های نیکوکاران شیفته او گشت. عنان دیده ها به سوی او متوجه شد. به برکت وجودش خداوند کینه های دیرینه را دفن کرد، شعله های عداوت را فرو نشاند و مردم را با یکدیگر الفت داد و برادر ساخت». ۱۰.

نقش وحدت در تعالی امت

بدون شک عزت و سربلندی و تعالی هر امت در یگانگی و هم‌بستگی آنهاست. اتحاد و اتفاق بزرگ‌ترین عامل قدرت و شوکت هر جامعه و امت، و در مقابل، ذلت و سرافکنندگی و سقوط هر امت در تفرقه و پراکندگی آن نهفته است. بر همین اساس حضرت علی علیه‌السلام در خطبه ۱۹۲ نهج‌البلاغه با بیان سرگذشت امت‌های پیشین، مردم را به عبرت گرفتن از سرنوشت آنها و تفکر در علل تعالی و سقوط آنها، فرا خوانده و بعد از تحلیل این امر، مسلمانان را به کارهایی که موجب عزت و شوکت و قدرشان می‌شود، تشویق فرموده است. آن حضرت چنین می‌فرماید: «آن اموری که موجب عزت و شوکت امت‌های گذشته شد، دوری گزیدن از پراکندگی و همت گماشتن و توصیه و ترغیب یکدیگر به رعایت هم‌بستگی بود. آنها از هر امری که ستون فقرات امتشان را می‌شکست و قدرشان را سست می‌کرد، دوری می‌گزیدند». ۱۱

وحدت در اندیشه شهید مطهری

اکنون که انقلاب بزرگ اسلامی، این فریاد بلند زمان بر تیرگی‌های شب تاریخ، طلسم ظلمت را شکست، بر عالمان و متفکران مصلح و متعهد شیعه و سنی است که علیه تعصّب‌های کور و گرایش‌ها و فشارهای توده‌های عوام قیام کنند و صبح وحدت و آگاهی و پیروزی را به امت اسلام تقدیم کنند. بی‌تردید، شهید مطهری یکی از این چهره‌ها و از شیفتگان وحدت اسلامی است. این متفکر بزرگ، راه نجات و سعادت جوامع اسلامی را در وحدت دانسته، می‌گوید: «وحدت در جهان‌بینی، در فرهنگ، در سابقه تمدن، در بینش و منش، در معتقدات مذهبی، در پرستش‌ها و نیایش‌ها، و در آداب و سنن اجتماعی، به خوبی می‌تواند از مسلمین امت واحد بسازد و قدرتی عظیم به وجود آورد که قدرت‌های عظیم جهانی ناچار در برابر آن خضوع نمایند». ۱۲ به راستی با وحدت

تمامی گروه‌های مسلمان است که می‌توان دست‌های جنایت‌کارانه دشمن را قطع و مقاصد شوم آن را خنثی کرد. با توحید کلمه است که می‌توان در مقابل توطئه‌های شوم استکبار جهانی، که هدفی جز نابودی اسلام ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم ندارد، با صلابت هرچه بیشتر ایستادگی کرد. به امید روزی که اسلام مجد و عظمت حقیقی خویش را در سایه اتحاد مسلمین باز یابد.

توحید کلمه، شالوده ادیان آسمانی

در گستره گیتی، واژه دل‌انگیز وحدت ستاره‌وار می‌درخشد و پرتو هستی آفرین آن، زوایای آفرینش را زیب و زینتی خاص می‌بخشد و گوهر تکامل و عروج به ملکوت و لقای حق را در اختیار انسان می‌دهد. با گذر و نظر به ژرفنای تاریخ انسان و مروری عبرت‌آموز بر احوال امت‌های پیشین، نقش بالنده و نیروی سازنده کلمه توحید

و توحید کلمه - که شالوده و اساس محکم و استوار ادیان آسمانی است - در مجد و عظمت و عزت جوامع بشری به خوبی نمایان می‌شود. در نقطه مقابل آن، آهنگ شوم افتراق و اختلاف که خشت آغازین بنای کفر و شرک است ارمغانی جز ویرانی و تباهی و مرگ نداشته و بدان آدمی خوار را بر آن داشته است تا از گسیختگی مردمان، بساط عیش و عشرت خویش را رونق بخشند و مایه فقر و سختی و جهل فریب‌خوردگان نفاق و جدایی را فراهم آورند.

همبستگی، ریشه قدرت مسلمانان

همواره به یمن وجود سراسر جود و برکت مردان الهی که حلقه ارتباط و پیوند خلق و خالقند، رشته الفت و برادری انسان‌ها و آرمان وحدت‌گرایی در طول تاریخ پرفرازونشیب خود، حتی در لابلای تعصبات خشک و

کور و فضای مسموم و زهرآگینی که وحدت ستیزانِ خلق، ایجاد کرده بودند، نیز درخشش و پرتوافکنی داشته است. آری پیوند و اتصال مردان الهی با کانون توحید و وحی، وسعتی اقیانوس‌گونه به آنان می‌بخشد که جویبارهای ناآشنا و نهرها و رودهای متفرق را هم‌ساز و هم‌صدا و هم‌سو می‌کنند و در پرتو شعاع وجود توحیدی خویش به سرمنزله اتحاد و کمال و عزت رهنمون می‌گردند. این چنین است که وجود اینان - که پرتوی از انوار خداست - خورشید آگاهی و نوید و امید محرومان و مستضعفان و پایان بزم و عیش شب‌پرستانِ نورستیز می‌باشد. امام خمینی رحمه‌الله علیه سرسلسله جنبان این خدامردان بودند که مسلمانان را به بیداری فرا خواندند و هم‌بستگی آنان را ریشه قدرت و عزت مسلمانان دانستند.

ابتکاری نو

چندین سال است که به ابتکار جمهوری اسلامی ایران، که مورد استقبال مسلمانان دیگر نقاط جهان نیز قرار گرفته، دوازدهم تا هفدهم ربیع الاول سالروز میلاد خجسته پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم، به عنوان هفته وحدت قرار داده شده است تا به یمن این ایام خجسته، شاهد تحقق انسجام امت، و تاکید بر اصول مشترک و مورد اتفاق امت اسلامی باشیم.

قرآن و مسئله تفرقه

ز فکر تفرقه باز آی تا شوی مجموع

به حکم آن که چو شد اهرمن سروش آمد ۱۳

در برابر اندیشه وحدت، اندیشه تفرقه افکنی و ایجاد چنددستگی قرار دارد. همگان جمله معروف «تفرقه بینداز و حکومت کن» را شنیده ایم. شاید باور این نکته چندان

آسان نباشد که علی‌رغم تصور بسیاری از افراد، که این روش را منحصرًا ابزار استثمار و استعمار برای سلطه‌گری بر ملت‌های عقب‌مانده و غارت آنها می‌دانند، به کارگیری آن قدمتی چندین هزارساله دارد. در قرآن کریم آمده است که: «فرعون در زمین برتری‌جویی کرد و اهل آن را به گروه‌های مختلفی تقسیم کرد». ۱۴ این شاهد قرآنی، خود مؤید گفته بالاست که استفاده از ابزار تفرقه‌افکنی پیشینه‌ای به قدمت طغیان و برتری‌طلبی انسان و بهره‌کشی او از هم‌نوع خود دارد. در نتیجه چرایی دعوت ادیان به وحدت کلمه و اعتصام همگانی به ریسمان الهی و نیز مخالفت طاغوت‌ها با پیام‌آوران این دعوت آشکار می‌شود.

شیاطین

حضرت امام خمینی رحمه‌الله علیه می‌فرماید: «پیغمبرها که از اول تا ختم‌شان آمده‌اند مردم را به برادری، به

دوستی، به اخوت دعوت کرده‌اند... تمام این مسائل تفرقه‌افکن از قدرت‌های بزرگ است و شیطان‌های بزرگ، که بین ملت‌ها و بین افراد انسان‌ها می‌خواهند تفرقه بیاندازند» ۱۵.

ملاک وحدت

از نظر قرآن ملاک وحدت فراتر از سلیقه‌ها، برداشت‌های شخصی، معیارهای رایج و عامه‌پسندی هم‌چون نژاد، رنگ، زبان، طبقه اجتماعی است. این کتاب آسمانی ایمان را ملاک برادری می‌داند. ۱۶ به گفته امام راحل: «اسلام تکیه کرده است بر اخوت با تعبیرهای مختلف. «أَنَّما الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ» از آن استفاده می‌شود که کانه مؤمنین هیچ شأنی ندارند الا برادری. همه چیزشان در برادری خلاصه می‌شود» ۱۷.

پیوند ایمانی؛ محکم‌تر از رابطه نژادی

«هیچ قومی را که ایمان به خدا و روز رستاخیز دارند نمی‌یابی که با دشمنان خدا و رسولش دوستی کنند، هرچند آنها پدران یا فرزندان یا برادران یا خویشاوندانشان باشند». ۱۸. به فرموده امام راحل یکی از راه‌های ایجاد تفرقه در امت اسلامی، دامن زدن به اختلافات نژادی، زبانی و فرقه‌ای بوده است: «ما دیدیم آنچه در این قرن‌های آخر واقع شد، خصوصا در این پنجاه سال، از آن طرف با تبلیغات وسیع بین برادرهای اهل سنت و برادرهای اهل تشیع کوشش کردند که تفرقه‌ای ایجاد کنند... یک شکل آن ملی‌گرایی. [بود] آن می‌گوید ملت فارس، آن می‌گوید ملت عرب، آن می‌گوید ملت ترک. این ملی‌گرایی که به این معناست که هر کشوری، هر زبانی، مقابل کشور دیگر و زبان دیگر بایستند، این آن امری است که اساس دعوت پیغمبرها را به هم می‌زند». ۱۹.

اندیشه طبقاتی، وحدت شکن است

«اشراف کافر قوم نوح به او گفتند: ما تو را جز بشری همچون خودمان نمی‌بینیم، و کسانی را که از تو پیروی کرده‌اند جز گروهی دون پایه ساده‌لوح نمی‌دانیم و برای شما نسبت به خود فضیلتی نمی‌بینیم.» ۲۰

«[به نوح] گفتند: آیا ما به تو ایمان بیاوریم درحالی که افراد پست و بی‌ارزش از تو پیروی کرده‌اند؟» ۲۱

این خود برتربینی و تفوق‌طلبی است که منجر به شکاف میان صفوف و عدم تحقق وحدت کلمه می‌گردد و چه بسا به کفر و انکار و دشمنی با خدا و خلق بیانجامد. شاید بتوان گفت که برتری‌طلبان و معتقدان به درجه‌بندی‌های اجتماعی، بر اساس معیارهای دنیوی، در عمل به راهی رفته‌اند که دشمنان خواسته‌اند.

وحدت با ستمگران، هرگز!

هر تفکری می‌تواند دیگران را به وحدت با خود فرا خواند. امروزه، هم فرعونیان داعیه وحدت و نظم نوین جهانی دارند و هم صالحان، ملت‌ها را به اتحاد بر محور مبارزه با کفر و نفاق دعوت می‌کنند. اما قرآن اعتماد به ظالمان را جایز نمی‌داند، تا چه رسد به وحدت با آنها. اعتماد به ظالمان و تکیه بر آنان موجب خذلان و گرفتاری در آتش است: «و بر ظالمان تکیه ننمایید، که آتش شما را فرا می‌گیرد و در آن حال هیچ ولی و سرپرستی جز خدا نخواهید داشت و یاری نمی‌شوید». ۲۲

وحدت با پیروان ادیان دیگر

نگرش قرآن در باب وحدت، به نظر، فراتر از وحدت پیروان یک مذهب یا یک دین است. در قرآن به وحدت کلمه با سایر ادیان توصیه شده‌است: «بگو: ای اهل کتاب

بیاید بر سخنی که میان ما و شما یکسان است [گرد آییم؛
یعنی] جز خدای یگانه را نپرستیم و چیزی را شریک او
قرار ندهیم و بعضی از ما بعض دیگر را - غیر از خدای
یگانه - ارباب خویش قرار ندهند» ۲۳

چگونگی وحدت

راه کارهای وحدت چیست؟ اساسی ترین آنها از دید قرآن
نفی طاغوت و عبودیت خداوند است؛ یعنی کلمه توحید:
«و ما در هر امتی رسولی برانگیختیم تا خدای یکتا را
پرستید و از طاغوت اجتناب کنید» ۲۴ همین مسئله
عبودیت پروردگار و نفی طاغوت است که مستکبران را
به معارضه با پیامبران و ملل مستضعف برمی انگیزد: «و
اشراف قوم فرعون به او گفتند: آیا موسی و قومش را رها
می کنی که در زمین فساد کنند تو و خدایت را وا
گذارند؟» ۲۵

وحدت بر اساس ایمان و محبت

از دید قرآن، ایمان و محبت به خدا عامل انسجام و وحدت است: «و نعمت خدا را بر خود به یاد آورید که چگونه دشمن یکدیگر بودید و او میان دل‌های شما الفت ایجاد کرد و به نعمت او برادر شدید»^{۲۶}. آری در سایه ایمان به خدا دل‌های متفرق انسان‌ها در کنار هم قرار گرفت.

شرط تحقق وحدت

اراده مردم بر تحقق جامعه مؤمن، عدالت‌خواه و متحد و منسجم شرط اساسی ایجاد چنین مجتمعی است. در واقع این خود اعضای جامعه ایمانی هستند که باید برای وحدت و عدالت قیام کنند به گونه‌ای که اگر حتی پیامبر

خدا و رهبر جامعه در میان ایشان نبود متفرق نشده، به قهقرا دچار نشوند: «محمد فقط فرستاده خداست و پیش از او فرستادگان دیگری نیز بودند، آیا اگر او بمیرد یا کشته شود شما به عقب باز می‌گردید؟» ۲۷

توصیه های قرآن به جلوگیری از اختلاف

قرآن به مؤمنان توصیه می‌کند که از اختلاف پرهیز کنند و نتایج شوم تفرقه را به خاطر داشته باشند: «و همگی به ریسمان خدا چنگ زنید و پراکنده نشوید» ۲۸ «و از خدا و پیامبرش اطاعت نمایید و نزاع نکنید که سست شوید و قدرت شما از میان برود». ۲۹ و در جایی که نزاع هست قرآن خیرخواهانه راه علاج و رفع خصومت را نشان می‌دهد: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید خدا و پیامبر خدا و اولی الامر را اطاعت کنید و هرگاه در چیزی نزاع داشتید آن را به خدا و پیامبر بازگردانید، اگر به خدا و روز

رستاخیز ایمان دارید. این برای شما بهتر و پایانش نیکوتر است». ۳۰

چند توصیه از امام راحل درباره وحدت

ما محتاج وحدت هستیم در سالیان دراز. همیشه، قرآن کریم به ما دستور داده و به مسلمین دستور وحدت داده برای یک سال و ده سال و صد سال نیست؛ برای سرتاسر عالم است. در سرتاسر تاریخ و ما محتاج به این هستیم که عملاً وحدت را محقق کنیم. ۳۱

برکات وحدت شما در تمام امور است غافل از این وحدت نباشید، غافل از این خط الهی نباشید. ۳۲

این وحدت همان چیزی است که در قرآن کریم درباره آن سفارش شده است. ۳۳

در سایه سار وحدت

مردمان یا هم‌کیشند یا هم‌نوعند و باید به دنبال راهی برای هم‌راهی و هم‌یاری بود. دشمنان این را نمی‌خواهند و بذره‌های تفرقه را می‌پرورند. سغله آن کس که ناخواسته در این کشتزار به بیگاری گرفته شده است، شیعه‌نام باشد یا مدعی «سنت». در سایه اخوت و برادری است که مصیبت‌ها آسان می‌شود. وحدت است که پویایی می‌آفریند. باید به قرآن بازگردیم. باید هویت گم‌گشته خویش را بازشناسیم باید به ریسمان الهی چنگ زنیم و از ناملایمات هراسی به دل راه ندهیم که اگر خدا را باور کنیم و دل به آنچه در کتاب او آمده بسپاریم، نه سست خواهیم شد و نه اندوهناک.

منابع:

۱. آینه و آفتاب، ص ۶۵.

۲. ولایت فقیه یا حکومت اسلامی، صص ۵۱ - ۵۰.

۳. آیین انقلاب اسلامی، ص ۳۹۷.

۴. صحیفه نور، ج ۹، ص ۲۲۵.

۵. همان، ج ۱۳، ص ۲۷.

۶. همان.

۷. همان، ج ۱۳، ص ۲۷.

۸. شوری، آیه ۳۷.

۹. استراتژی وحدت در اندیشه سیاسی اسلام، ج ۱، ص

۱۴۸.

۱۰. نهج البلاغه، خطبه ۹۶.

۱۱. همان، خطبه ۱۹۲.

۱۲. دومین کنفرانس وحدت اسلامی، ص ۸.

۱۳. حافظ.

۱۴. قصص، آیه ۴.

۱۵. صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۲۷۹.

۱۶. حجرات، آیه ۱۰.

۱۷. صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۲۷۹.

۱۸. مجادله، آیه ۲۲.

۱۹. صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۲۷۹.

۲۰. هود، آیه ۲۷.

٢١. شعراء، آيه ١١١.

٢٢. هود، آيه ١١٣.

٢٣. آل عمران، آيه ٦٤.

٢٤. نحل، آيه ٣٦.

٢٥. آل عمران، آيه ١٢٧.

٢٦. آل عمران، آيه ١٠١.

٢٧. آل عمران، آيه ١٤٤.

٢٨. آل عمران، آيه ١٠١.

٢٩. انفال، آيه ٤٦.

٣٠. نساء، آيه ٥٩.

۳۱. صحیفه نور، ج ۱۹، ص ۲۴۹.

۳۲. همان، ج ۲، ص ۵۱.

۳۳. همان، ج ۱۶، ص ۴.